

Politikusokat, közéleti személyiségeket, művészeket szembesít korábbi nézeteikkel, s kérdezi véleményüket az ATV-ben Juszt László.

Ezúttal a pszichiáterrel folytatott beszélgetés rövidített, szerkesztett változatát közöljük.

■ **Pszichiátria, gyógyszerpolitika, kábítószerügyek, alapítványi aktivitás, karitatív tevékenység, szcientológiakritika. Mi ez: reneszánsz érdeklődés, vagy alkati eklektika?**

– Ez, úgy hiszem, a szakmából fakad. Hiszen a pszichiáter a társadalomból eredeztethető megbetegedéseken át látja a köznapokat.

■ **Kezdjük a politikával. Tavaly Horn Gyula önt azon közéleti szereplők közé sorolta, akik csatlakoztak az ő hamar kímült, Szövetség az Európai Magyarországért mozgalmahoz...**

– A szándék elfogadható volt. A benne szereplő személyek egyikével-másikával volt problémám. Ezért tartottam aztán magamat távol e mozgalomtól.

■ **Mit várt volna tőle?**

– Azt, hogy valamifajta civil értelmiségi megmozdulást katalizál. Am a hiteltelen személyek hitelteleníthetik a legjobb szándékot is. Az egyesült Európa eszméjét szívén viselheti minden európai gondolkodású ember. Ebben a mozgalomban talán a kelleténél több volt a politikai aktivitás.

■ **Erősen pártosodott világunkban lehet-e egyáltalán civil mozgalomnak bármiféle politikai esélye?**

– A választópolgár alulértékeli őket, talán mert nincs nálunk igazi hagyományuk. Miközben immár olyan karakterisztikus pártok működnek Magyarországon, amelyek többé-kevésbé fedik azokat a politikai nézeteket, amelyeket a magyar társadalom követ.

■ **Miért próbálkoznak rendre mégis ilyenekkel?**

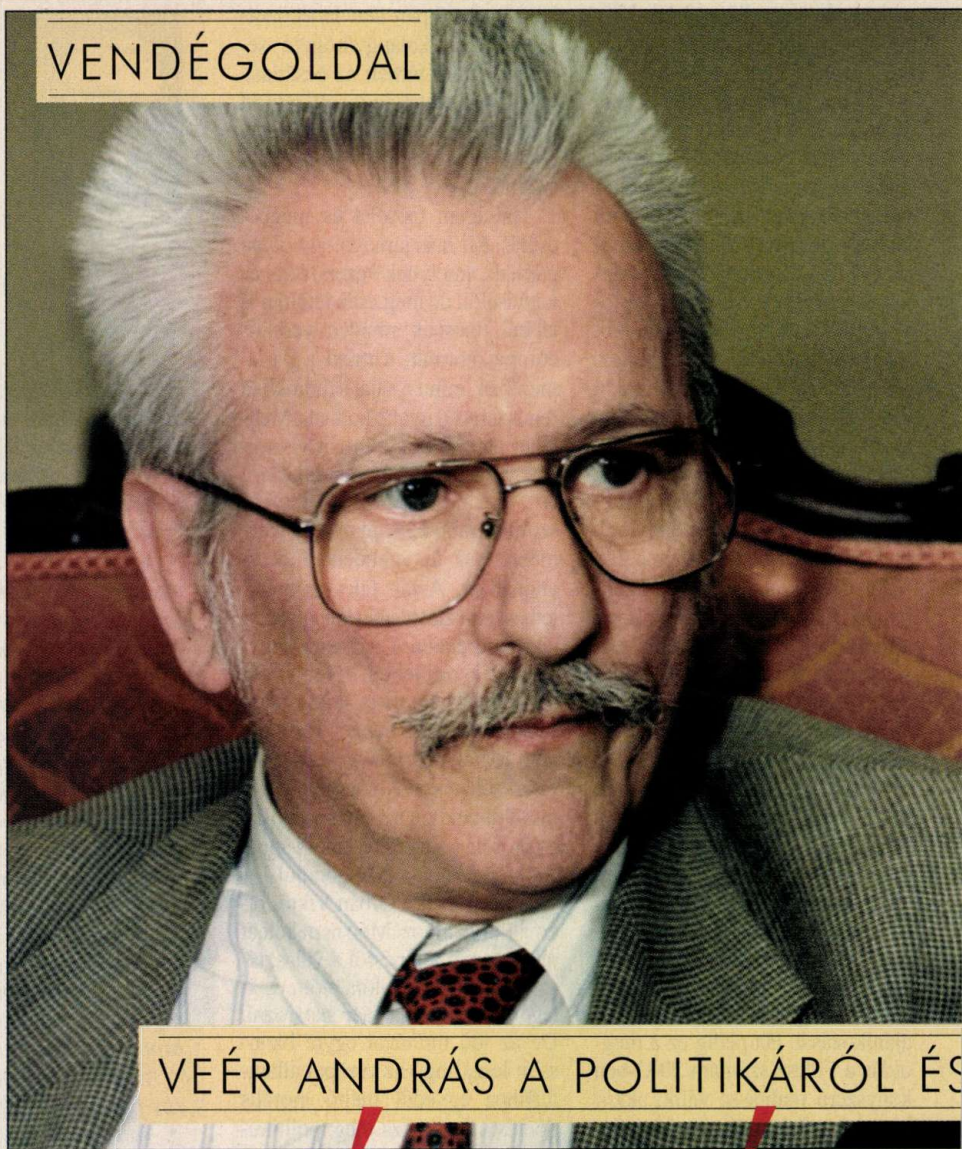
– Sok méltánylandó törekvés és nem kevés személyi ambíció játszik közre ebben. Am ha nem próbálkoznának, soha nem alakulna ki itt olyan civil társadalom, amelynek az ereje mégiscsak képes formálni a politikát.

■ **Eörsi István nemrég megírta egy napilapban, hogy nem kedveli Németh Miklóst. Ön erre azt írta meg, hogy miért kedveli. Az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet főigazgatója ilyesmivel foglalkozik?**

– Ez társadalmi szerepvállalás kérdése. És úgy éreztem, Eörsi nagyon szubjektív képet fest egy olyan emberről, akinek a rendszerváltás gyors és sima átmenetében nagyon fontos szerepe volt. Igazságérzetem úgy diktálta, hogy esetleges hibái mellé felsorakoztassam a pozitívumokat is. Így a választópolgár a mérleg mindkét serpenyőjét láthatja.

■ **Persze mindenkinek megvan a joga, hogy a közéletben kifejtse a véleményét. Am ahol néhány év alatt az élőlényekből a féőlények országa lett, nem tart-e attól, hogy efféle szerepvállalásai miatt egyszer csak azt mondják:**

VENDÉGOLDAL

VEÉR ANDRÁS A POLITIKÁRÓL ÉS

ELMEJE VALÓ

ejnye-bejnye, és ön már nem is főigazgatója intézetének?

– Nem tartok tőle. S bár sokan úgy gondolják, hogy a demokráciát komoly sérelem érte – én hiszek benne. És nem hiszem, hogy ha valaki a véleményét tisztességesen kifejti, az retorziót vonna maga után. Ejnye-bejnyék persze lehetnek, ahogyan az én szemöldököm is összeráncolódik, ha olyasmit olvasok, vagy olyan kormányhatározatot hallok, amely nem tetszik nekem. Úgy vélem, akik ma retorziótól tartanak, azokban gyakran a régi félelmek ébrednek újjá.

■ **Eserint szakmai oka volt annak is, hogy önt elávólították a mentálhigiénés kormánybiztosi posztról?**

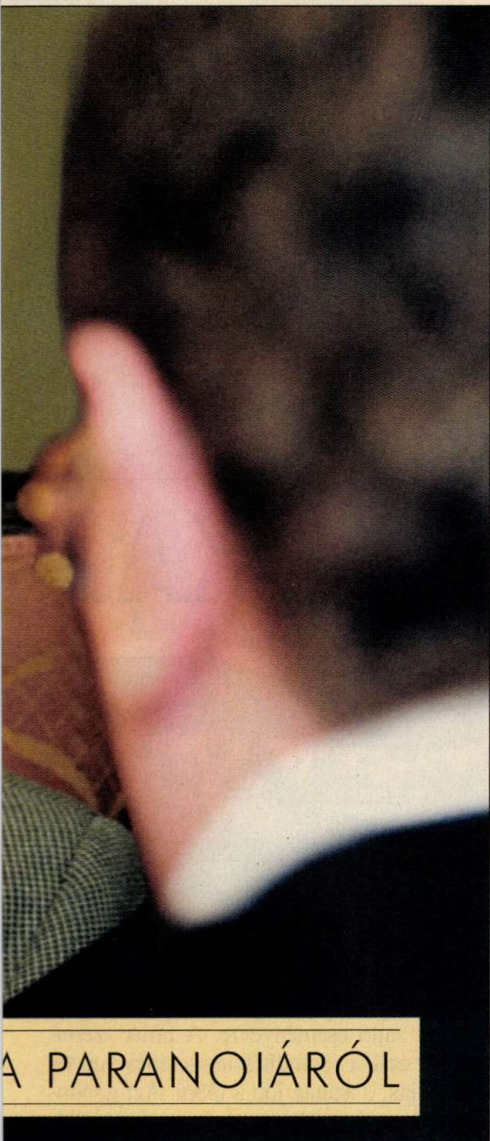
– Magam mondtam le a kormányváltás napján, hiszen ezzel az előző kabinet bízott meg. De nem is ambicionáltam, hogy ennek a kormánynak a miniszteri biztosa legyek.

■ **És ön szerint a közszerepet vállaló értelmiség félelme valóban alapatlan?**

– Ezt nem állítom, hiszen ismerünk ilyen ügyeket. Csupán azt mondom: ha az értelmiség kiáll a véleménye mellett, akkor a demokrácia is jóval kevésbé sérülhet.

■ **Ön, úgy fest, baloldali gondolkodású ember. Miképpen üté meg azt a kavalkádot, amely most a baloldalt – nevezzük így – vezetőkeresés közben jellemzi?**

– Baloldali liberális érzelmű ember vagyok. Ami a kérdést illeti: sajnos egyéni hatalmi ambíciók ütköznek a szocialista pártban. S ha rövidesen nem jön létre valamilyen kikristályosodás, a párt elveszíti korábbi kecsesítő lehetőségeit. Hiszen a választók a jobboldali tömörüléssel szemben megbízható alternatívát keresnek. Amelynek elfogadtatásában segíthet egy vagy több karizmatikus személyiség. És eközben a liberális nézet híveinek pártja is az életben maradásért küzd. Mert az elnökválasztás körüli vívizekció eredményeként az SZDSZ-ben sem következtek be a remélt kedvező változások.

A PARANOIÁRÓL

GATJA

BÁZÁNTH IVOLA FELVÉTELE

liberális kormányban sem volt igazán támogató. Jöttek a multinacionális cégek, beérték ennyivel. Mondhatom így is: nem a kezdeményezés volt rossz, hanem a végrehajtás. És az Orbán-kormány valóban tesz is valamit a nemzeti burzsoázia megteremtéséért, jóllehet ennek módját minduntalan kritika illetheti. Mert elképzelhető, hogy ennek háttérében bizonyos klientúra alakul. Annak idején kétségtelenül főként azok jutottak előnyhöz, akik közel voltak a privatizálható vagyonhoz. Ám ma már inkább projektek alapján kellene eldönteni, mintsem ismeretség vagy barátság alapján.

Az erkölcsösség határozza meg, hogy ki meddig építi saját klientúráját.

■ *Úgy vélem, minden politikai erő a saját támogatóit próbálja helyzetbe hozni. Más kérdés, hogy aztán mi történik a támogatókkal...*

– Minden párt természetesen erre törekszik. Ám az erkölcsösség határozza meg, hogy ki meddig építi saját klientúráját, s mit tesz a nemzet érdekében. Végző soron a társadalom erkölcsi és húzza meg a határt.

■ *A társadalomnak nincs kritikai érzéke. Legföljebb az egyénnek. Aki azt mondja: eddig vagy addig szabad lopni, ennyire vagy annyira lehet valakit előnyhöz juttatni...*

– Lopni semennyit sem szabad. És az előnyhöz juttatás mértékét konszenzussal illik megállapítani. A társadalmi hasznosságot mindenképp tekintetbe kell venni. Azt, hogy ki tud bizonyos dolgokat a legjobban működtetni. Ez az úgynevezett projektfinanszírozás. Én az állam gazdagodását ígérő esetekben akár jelképes pénzért is odaadnék valakinek egy-egy vállalkozást. Nem látunk ilyen üzleti terveket, ezért kételkedünk abban, hogy jogosan, erkölcsösen történik-e az ilyen javak elosztása.

■ *Nemrég vendégem volt egyik jeles kollégája, Popper Péter, aki azt mondta: nem érdemes a politikusok pszichiátriai állapotát vizsgálni. Ön mit gondolt erről?*

– Egyáltalán nem érdemes. Sem a pszichológia, sem a pszichiátria nem adhat garanciát arra, hogy az általa vizsgált személyből becsületes, jó politikus válik. Mert például az, hogy valakit normálisnak találunk, még nem szavatolja azt, hogy nem lesz korrupt vagy tolvaj.

■ *A politikusokra, közszereplőkre nyilván súlyos lelki terhek nehezednek. Ez torzíthatja személyiségüket?*

– A hatalom, a kritika, a kissé romló gazdasági helyzet nyilván megterheli őket. És szembe kell nézniük azzal is, hogy mandátumuk lejár, s ha nem dolgoznak jól, a szabad választások idején le fogják őket váltani. Ez utóbbi miatt sem érthető, miért nem próbálnak a lehető legtisztességesebb és leghatékonyabb módon gazdálkodni a rájuk bízott ügyekkel.

■ *Épp az utóbbi készletet őket arra, hogy kihasználják lehetőségeiket.*

– Ez rövid távú szemlélet. A tisztesség, a be-

csület a gazdagodást, jólétet is elősegítő, hosszú távú befektetés.

■ *Egy szakmai kérdés. Ön azt mondta nemrég: az elmebaj tünetei úgy harmincéves korig diagnosztizálhatók. Eszerint nehéz megállapítani, hogy örült-e valamelyik politikus?*

– Az elmebetegségek általában úgy harminc-harmincöt éves korig kialakulnak. A szellemi kapacitás gyöngülése mindenkit érinthet. Kit gyorsabban, kit lassabban.

■ *Felmérések szerint a magyar lakosság komoly hányada van rossz lelkiállapotban. Mind többen fojtják alkoholba, kábítószerbe a bánatukat, a depresszió már fiatalok körében is mindennapos. Tehet ez ellen valamit a közgyógyellátás?*

– Ha hosszú távú programot indítana az egészségügy, ennek gátat lehetne vetni. A legutóbbi kormányülés adott némi biztatást erre, egy tízéves program indításának szándékát jelezve. 1994-ben mi is tizenöt éves mentálhigiénés programot céloztunk meg, ám az megakadt. Jelen terv azért is rokonszenves, mert túlmutat a kormányzati cikluson.

■ *Lássunk egy másik szintet az ön szellemi pallettájáról. Miért foglalkoztatja a Wallenberg-rejtély? Pustán, mert egyes találgatások szerint még most is élhet valamelyik orosz elme-
gyógyintézetben?*

– Amikor felkutattuk és hazahoztuk a talán utolsó magyar hadifoglyot, alkalmam volt bepillantani egykori KGB-dokumentumokba. Ezek a szovjet diktatúra pontos és hiánytalan jegyzőkönyvei. Elképzelhetetlennek tartom, hogy Wallenbergnek akár az életéről, akár a haláláról feljegyzés ne készült volna. S bár Putyin elnök nemrég elismerte, hogy Wallenberget megölték, úgy hiszem: ez csak része az igazságnak. Hiányoznak a dokumentumok.

■ *Ön is úgy véli, Wallenberg még élhet? Hiszen a Toma András egykori hadifogoly ügyében folytatott kutakodások után elmondta: talált erre utaló jeleket.*

– Indirekt jelzéseket. Egyesek ugyanis elbeszélték, leírták találkozásukat Wallenberggel. Egy elme-
gyógyintézetet meg is jelöltek, ahol a kutatást el lehetne kezdeni. Erdemes lenne. Bár ez, persze, egy magánszemély anyagi lehetőségeit fókuszban meghaladja.

■ *A gazdag Wallenberg család nagy jutalmat ígért annak, aki nyomra vezet...*

– Ezért is furcsállom, hogy ennyi évtized múltán sem sikerült nyomára bukkanni Wallenbergnek. De az ezzel kapcsolatos gondolatimat nem szívesen fedném fel. Legföljebb erre hivatott kutatóknak. Mindenesetre, ha élne is, aki ennyi időt töltött elme-
gyógyintézetben, az régen elvesztette személyiségét. És talán – akár csak Toma András – más néven szerepel a regisztrációban. De akárhogy esett is, van itt egy rendkívüli történet. És mindaddig, amíg csak politikusok sokszor ellentmondó nyilatkozataira számíthatunk, a történet nincs lezárva. Ismerem különben azt az elme-
gyógyintézetet, ahol a kutatást erre hivatott személyek elkezdhetnék. Olyan pszichiátriai-politikai történetet ismerhetnénk így meg, amely nemcsak egy eltűnt ember sors-tragédiáját fedné fel, hanem általa a huszadik század egyik paranoid diktatúrája történetének végére is pont kerülhetne.

■ *Ön szerint az MSZP-ben létrejöhet az említett kikristályosodás?*

– Nem kívánom a jelölteket minősíteni. Csúpan azt mondom: e kavalkád azt is mutatja – túl azon, hogy van igazi választék –: ma nálunk az egyetlen demokratikus párt az MSZP. Valóban demokratikus platformok, erős támogatottságot élvező emberek küzdenek a lista vezetéséért, a miniszterelnök-jelölti pozíció betöltéséért. És úgy hiszem, végül az MSZP képes lesz megtalálni azt a vezetőt, akit majd támogat a párt vezető politikusainak nagy része. Pláne, ha az illető előtérbe engedi kerülni a mögé felsorakozókat. És aztán csapatmunkában dolgoznak.

■ *Némethről ön azt írta, kedveli, mert a spontán privatizációval nemzeti burzsoáziát teremtett. Miközben a mostani kormányzat azt hirdeti: most fogja megteremteni.*

– Németh felismerte ennek szükségességét az uniós csatlakozásban, a globalizálásban, és elindította a folyamatot. Más kérdés, hogy ez a gondolat az Antall-kormányban, sőt a szociál-